

4/7
Carl-Henrik Höjer
in memoriam

Det är mycket sagt, men inte för mycket att Carl-Henrik Höjer — död efter fyra månaders sjukdom vid blott 37 års ålder — av sina vänner ansågs stå idealet av en människa nära.

Som ämbetsman och som vetenskapsman var han skicklig och framgångsrik. I unga år blev han arkivchef i utrikesdepartementet; hans kamrater och överordnade betygar hans samvetsgrannhet, hans energi, hans rikedom på kloka initiativ. Liksom sin far, minister Torvald Höjer, om vilken han alltid talade med en fri och självfallen vördnad, var han en arbetsmänniska, hos vilken pliktroheten i varje sammanhang drevs till hängivenhet för uppgiften. Som vetenskapsman framträdde han med sin doktorsavhandling om begriplig parlamentarism, en studie av nära nog fulländad precision och klarhet — utarbetad samtidigt som han tjänstgjorde i utrikesdepartementet. Vad han utträttade fick man aldrig höra av honom själv. En mera naturlig anspråkslöshet än hans kan inte tänkas; blott någon gång snuddade den vid en nervös självkritik, som syntes denna friska och starka natur främmande.

Egenskaper som stämmer väl samman med de nu nämnda bidrog att ge Carl-Henrik Höjer hans stora charm som vän och kamrat. Han var finkänslig, taktfull, rädd för att sära, älskvärd ända till förmåm förbindlighet. Men dessa egenskaper, som kan tyckas en smula negativa, var inte de väsentliga. Korrektheten kunde aldrig skylas, blott mildra och förfina hans livliga temperament och hans passionerade känsla. I samtal kunde han vara glänsande kvick, sarkastisk intill cynism — härigenom och på grund av hans utan varje ostentation ständigt framträdande djupa bildning blev samtalen med honom en njutning och en inteNektuell upplevelse. Hos få människor kan man finna en så utan varje möda uppbyren förening av det lekfulla, det bittert ironiska, det patetiska och till och med tragiska. Och bakom allt detta skymtade en nobless, ett mod, en godhet som syntes självklara, ~~det~~ utvecklade, ur det innersta väsendet fram-sprungna. Ännu på dödsbädden var hans skämt lika friskt, hans leende lika fint — de som besökte honom måste ha fått ett intryck av storhet.

Därmed är redan sagt — och det är en tröst för hans vänner — att Carl-Henrik var en harmonisk och lycklig människa. Få har haft ett så ljus förhållande till sina närmaste. Carl-Henrik och Malou bildade för vännerna en enhet — ett av de vackraste ting de mött i livet.

Herbert Tingsten

Den brittiska pressen

En livlig debatt kring pressens värde och villkor uppstod i England efter krigets slut. Den kritiska, av representanter för arbetarpartiet uppburna ståndpunkten dominerade. En allt starkare tendens till monopol för ett fåtal kapitalister och av dem ägda tidningskedjor framträdde, det var kritiker-nas främsta angreppspunkt. Tidningarnas innehåll bestämdes i stor utsträckning av de affärsintressen som ägarna och annonsörerna företrädde. Pressens frihet var därför i fara. Innan statliga åtgärder vidtogs borde en kommitté tillsättas för att utreda frågan, och detta skedde genom ett regeringsbeslut i april 1947, föregånget av ett av arbetarpartiet genomdrivet utredningskrav från underhusets sida.

Bakom denna aktion låg uppenbarligen missnöje över den antisocialistiska pressens starka ställning. Det gällde att framställa denna press — med dess stora popularitet även bland arbetarna — som ett redskap för skumma intriger, som "den mest prostituerade pressen i världen", för att citera labourministern Bevan. Med den gentemot statsledningen självständiga pressens försvagande skulle agitationen genom de av regeringspartiet behärskade organisationerna få än större möjligheter än tidigare. I bakgrunden skymtade tanken på en statsägd eller av partier och föreningar helt behärskad press. I frihetens namn skulle dörrarna öppnas för likriktning under stats- och organisationsbyråkratins ledning.

För några dagar sedan avgav den statliga utredningskommittén sitt betänkande. I allt väsentligt innebär den grundliga undersökningen — utformad med en friskhet och skärpa i uttryckssättet som inte möter i svenska utredningar — att den framförda kritiken underkänns och att den fria pressens värde framhävs både från nyhetsförmedlingens och åsiktsdebattens synpunkt. "Den brittiska pressen är inte underlägsen

någon press i världen." Utom i ett par detaljer är kommittén enhällig; de framstående medlemmar av arbetarpartiet som deltagit i utredningen har icke framträtt med någon särmening.

I ett viktigt hänseende är koncentrationstendensen inom den brittiska pressen påtaglig — liksom i en rad andra länder. Tidningarna blir färre samtidigt som deras sammanlagda upplagor stiger. Mellan år 1921 och år 1948 sjönk antalet dagstidningar (inklusive de för England speciella söndagstidningarna) från 169 till 128; den sammanlagda upplagan steg mellan år 1937 och år 1947 från 17,8 till 28,5 miljoner. Till stor del sammanhänger detta med att de rikstidningar som från London sprids över hela landet blivit av allt större betydelse. Till denna grupp av nio tidningar hör de konservativa Daily Express (nära 3,9 miljoner 1948), Daily Mail (2,1 miljon) och Daily Telegraph (1 miljon), den liberala News Chronicle (1,6 miljoner), arbetarpartiets Daily Herald (2,1 miljon) samt Times, som trots sin berömmelse inte kommer upp till mer än 270.000 exemplar. I det hela kommer nitton miljoner av den totala tidningsupplagan, eller omkring två tredjedelar, på Londonpressen. Denna form av koncentration betingas väsentligen helt enkelt av Englands begränsade yttvidd och transportmedlens utveckling — i fråga om antalet tidningar med väldiga upplagor intar England därför en särplats i hela världen.

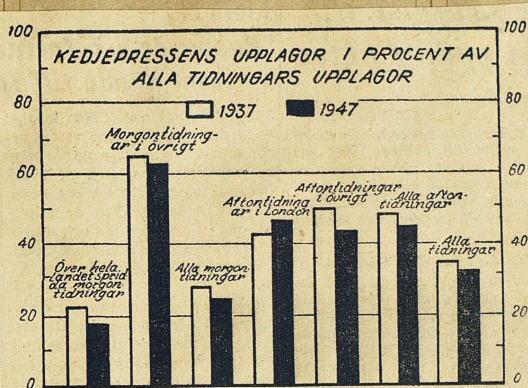
I fråga om äganderätten spåras emellertid ingen motsvarande koncentration, tvärtom. Kedjepressen — dvs. av vissa koncerner ägda grupper av tidningar — har under de senaste årtiondena gått något tillbaka, såsom framgår av vidstående tabell.

Kedjebildningen är alltså av vikt främst i fråga om morgontidningarna i landsorten. Att märka är att ingen tidning eller tidningsgrupp har någon

dominerande ställning. I fråga om antalet tidningar står Kemsleygruppen främst med 22 tidningar av 128; beträffande upplagor har den av lord Beaverbrook kontrollerade kedjan första platsen, med 16,8 procent.

Den situation som belyses av dessa uppgifter ger enligt kommittén inte anledning till någon egentlig oro. Överallt har publiken tillgång till konkurrerande, från åsiktssynpunkt starkt divergerande tidningar. Att totalantalet pressorgan minskats är i och för sig inte att beklaga; det är svårt för små tidningar att upprätthålla en förstklassig nyhetstjänst och därför helt naturligt att en koncentrationstendens gjort sig gällande. Att en rad mindre tidningar nedlagts beror i regel inte, framhåller man, på att kedjegrupper trängt ut fristående organ; i många fall har dylika organ inköpts och förts vidare av kedjor, medan de i annat fall helt enkelt skulle ha lagts ned. Klart är likväl att den nedgång av kedjornas betydelse som utredningen fastställer anses och måste anses glädjande.

Under den brittiska debatten för ett par år sedan spreds en mängd rykten om de privatägda tidningarnas godtycke och tillgänglighet för yttre inflytelser: annonsörerna skulle of-

ta påverka den politiska hållningen — bland annat skulle de före det andra världskriget ha förmått pressen i gemen att dölja lägets allvar för läsarna. Kommittén har undersökt dessa uppgifter och i stort sett funnit dem totalt grundlösa, ofta beroende på rena missförstånd. Det verkliga läget är snarare, såsom flera affärsmän betonat, att om annonsörer försöker påverka tidningarnas politik, väcker detta en irritation som kan medföra resultat rakt motsatta de önskade. Särskilt är de ekonomiskt stabila tidningarna totalt okänsliga för dylika påtryckningsförsök. "Det är utan tvivel en stor förtjänst hos den brittiska pressen att den är helt oberoende av utomstående finansintressen... Allmänheten kan därför göra sig fri från varje misstanke om att detta lands press finansieras och behärras av hemliga intressen och att den står öppen för korrupta påtryckningar från utomstående."

Förhållandet mellan ägare och tidningsledning diskuteras också ingående. Skillnaden mellan olika tidningar och tidningskedjor är här stor. Några tidningslorder, som på en gång är ägare och publicister, dirigerar i huvudsak sin tidnings eller sina tidningars politik, ehuru ledningen formellt är överlåtten åt andra; vanligare synes dock vara att tidningsredaktionernas självständighet erkänns och i praktiken respekteras. Även i de tidningar som tillhör en kedja är ofta tidningsledningens oberoende så stort att kedjan inte kan betecknas som en politisk enhet.

Den brittiska utredningens betydelse består till stor del däri att den visar upp det ohållbara i misstankar och generaliseringar som sprits av illviljan och trots av okunnigheten. Även i andra hänseenden har emellertid dess diskussion av pressen det största intresse.